

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СОЦІОЛОГІЇ ТА УПРАВЛІННЯ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ ФІЛОСОФІЇ ТА УПРАВЛІННЯ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету соціології та управління

Т.Ф. Бірюкова

2022 рік

СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ РОЗВИТОК ЛЮДСТВА

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

підготовки магістрів

очної (денної) і заочної форми здобуття освіти

спеціальності: 054 соціологія

освітньо-професійна програма: соціологія

Укладач: д. філос.н., доцент, завідувач кафедри соціології Скворець В.О.

Обговорено та ухвалено
на засіданні кафедри соціології

Протокол № 1 від “31” серпня 2022 р.

Завідувач кафедри соціології

В.О. Скворець

Ухвалено науково-методичною радою
факультету соціології та управління

Протокол № 1 від “06” вересня 2022 р.

Голова науково-методичної ради
факультету соціології та управління

Н.В. Горло

2022 рік

1. Опис навчальної дисципліни

1	2	3
Галузь знань, спеціальність, освітня програма рівень вищої освіти	Нормативні показники для планування і розподілу дисципліни на змістові модулі	Характеристика навчальної дисципліни
		очна (денна) і заочна форма здобуття освіти
Галузь знань 05 – соціальні та поведінкові науки	Кількість кредитів – 3	Обов’язковий компонент освітньо-професійної програми
		Цикл загальної підготовки
Спеціальність 054 – соціологія	Загальна кількість годин – 90	Семестр:
		1-й
Освітньо-професійна програма Соціологія	Змістових модулів – 4	Лекції
		14 год.
		Семінарські
Рівень вищої освіти: магістерський	Кількість поточних контрольних заходів – 8	14 год.
		Самостійна робота
		62 год.
		Вид підсумкового семестрового контролю: залік

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення навчального курсу «Соціокультурний розвиток людства» є оволодіння теоретико-методологічними аспектами дослідження соціокультурного розвитку, засвоєння особливостей розвитку Християнського соціокультурного світу, традиційних цивілізацій Сходу і соціокультурного розвитку України. **Завдання дисципліни** «Соціокультурний розвиток людства»: 1) засвоєння цивілізаційного підходу в дослідженні суспільства, соціокультурних теорій суспільного розвитку, ролі історичного процесу і соціокультурного розвитку людства, 2) осмислення специфіки Християнського світу та його трансформації у Новоевропейську цивілізацію, Східнохристиянської цивілізаційної системи, формування Латиноамериканської цивілізації, 3) ознайомлення з функціонуванням Індійської, Китайської та Ісламської цивілізацій, 4) усвідомлення місця України в цивілізаційній системі людства, соціокультурної природи українського народу, соціокультурних змін в українському суспільстві у XX столітті та соціокультурної трансформації пострадянського українського суспільства.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен набути таких **результатів навчання** (знання, уміння тощо) та **компетентностей**:

Студенти мають **знати**:

- цивілізаційний підхід у дослідженні суспільства;
- соціокультурні теорії суспільного розвитку;
- історичний процес як критерій соціокультурного розвитку людства;
- Християнський світ і Новоевропейську цивілізацію;
- Східнохристиянську цивілізаційну систему;
- формування Латиноамериканської цивілізації;
- специфіку Індійської, Китайської та Ісламської цивілізацій;
- місце України в цивілізаційній системі людства;
- соціокультурну природу українського народу;
- соціокультурні зміни в українському суспільстві у XX столітті;

- соціокультурну трансформацію пострадянського українського суспільства.

Студенти мають **вміти**:

- визначати етапи соціокультурної еволюції людства;
- аналізувати суперечності соціокультурного розвитку на різних історичних етапах;
- визначати специфіку соціокультурного розвитку регіональних цивілізацій;
- визначати характер взаємозв'язку структурних елементів цивілізацій;
- визначати специфіку соціокультурного розвитку України;
- проводити цивілізаційний порівняльно-історичний аналіз українського суспільства;
- розробляти рекомендації до стратегії розвитку України у світовому цивілізаційному просторі.

Заплановані робочою програмою результати навчання та компетентності	Методи і контрольні заходи
1	2
ЗК03. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).	Участь у дискусії на семінарських заняттях.
СК01. Здатність аналізувати соціальні явища і процеси	Участь у дискусії на семінарських заняттях. Написання есе
СК02. Здатність виявляти, діагностувати та інтерпретувати соціальні проблеми українського суспільства та світової спільноти.	Участь у дискусії на семінарських заняттях. Написання есе
СК06. Здатність дотримуватися у своїй діяльності норм професійної етики соціолога та керуватися загальнолюдськими цінностями.	Участь у дискусії на семінарських заняттях
СК07. Здатність розробляти та оцінювати соціальні проекти і програми.	Участь у дискусії на семінарських заняттях
СК10. Здатність зіставити методологію та результати різних соціологічних досліджень.	Участь у дискусії на семінарських заняттях
СК11. Здатність визначати суперечності та прогалини у наявному знанні.	Участь у дискусії на семінарських заняттях. Написання есе
РН01. Вміння аналізувати соціальні явища і процеси, використовуючи емпіричні дані та сучасні концепції і теорії соціології.	Участь у дискусії на семінарських заняттях Написання есе
РН02. Вміння здійснювати діагностику та інтерпретація соціальних проблем українського суспільства та світової спільноти, причини їхнього виникнення та наслідки.	Участь у дискусії на семінарських заняттях
РН07. Вміння розробляти та оцінювати соціальні проекти і програми.	Участь у дискусії на семінарських заняттях Написання есе
РН10. Вміння зіставити методологію та результати різних соціологічних досліджень.	Участь у дискусії на семінарських заняттях . Написання есе
РН11. Вміння визначати суперечності та прогалини у наявному знанні.	Участь у дискусії на семінарських заняттях

Міждисциплінарні зв'язки. Навчальна дисципліна «Соціокультурний розвиток людства» тісно пов'язана з такими курсами, що входять до структурно-логічної схеми освітньо-професійної програми: «Глобалізація: соціологічний аналіз» та «Інституціональна соціологія», а також із такими компонентами навчальної діяльності як навчальна практика і дипломна робота.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні аспекти аналізу соціокультурного розвитку людства

Тема 1. Вступ до курсу «Соціокультурний розвиток людства»

Зміст поняття «соціокультурний розвиток людства». Підходи до вивчення суспільства: цивілізаційний та формаційний. Зміст понять «культура», «соціокультурний розвиток людства». Соціокультура в цивілізаційному процесі. Зміст понять «народ», «світогляд», «соціокультура», «ідентифікація», «самоідентифікація», «релігія», «соціологічне мислення». Роль курсу «Соціокультурний розвиток людства» в професійній підготовці соціолога.

Тема 2. Цивілізаційний підхід у дослідженні суспільства

Сутність цивілізаційного підходу в дослідженні суспільства. Філософія цивілізаційного підходу І. Бойченка: зміна теоретичних уявлень про цивілізацію та її роль в історичному процесі. Філософія цивілізаційного підходу Ю. Семенова. Два підходи до розуміння суспільства: соціологічний номіналізм і соціологічний реалізм. Колективістська та індивідуалістська традиція інтерпретації соціальних явищ і процесів. Органічна школа соціології. Концепція соціально-історичного (соціоісторичного) організму. Відмінності цивілізаційного і формаційного підходу: дві моделі організації управління суспільством.

Тема 3. Соціокультурні теорії суспільного розвитку

Парадигми дослідження соціокультурного розвитку. Парадигми стадійності (лінійно-стадійний підхід), полілінійності (проблема «Схід – Захід») і цивілізаційної унікальності (або теорія локальних цивілізацій). Циклічність соціокультурного розвитку. Теорія кругообігу в історії. Теорія «культурно-історичних типів». Теорія культурного поліцентризму. Теорія кругообігу «локальних цивілізацій». Теорія «етногенезу». Філософія історії О. Шпенглера. Основні підходи: формаційний (К. Маркс, Ф. Енгельс), цивілізаційний (М. Данилевський, А. Тойнбі, Ш. Айзенштадт, Д. Бондаренко, С. Нефьодов та інші); світ-системний (А. Франк, І. Валлерстайн, С. Амін, Дж. Арігі та інші); естафетно-стадійний (Ю. Семенов); синергетичний (І. Пригожин, Г. Хакен, С. Курдюмов, Г. Малинецький, С. Капиця, П. Турчин та ін.). Лінійне, циклічне та нелінійне (синергетичне, самоорганізаційне) розуміння історії.

Тема 4. Історичний процес і соціокультурний розвиток

Сутність історичного процесу. Історичне буття. Історичний процес. Історичний стан. Роль історичного процесу в житті суспільства: провідна роль внутрішніх чинників соціального організму в історичному процесі; історичний процес – інтегратор всіх соціальних процесів. Поняття історичної періодизації. Внутрішня суперечливість історичного процесу. Наявність різних підходів до розуміння шляхів і етапів (періодів) суспільного розвитку як відображення складності та багатовимірності (багатогранності) історичного процесу. Критерії періодизації історичного процесу. «Осьова епоха» (К. Ясперс). Проблема періодизації історії за формаціями і цивілізаціями. Культурологічний підхід до розуміння ходу історії. Періодизація світової історії: традиційне суспільство; індустріальне суспільство; постіндустріальне суспільство. «Теорія стадій економічного зростання». Багатоманітність і єдність соціокультурного розвитку людства.

Змістовий модуль 2. Християнський соціокультурний світ

Тема 5. Християнський світ і Новосвітове цивілізація

Християнство як джерело цивілізаційного розвитку. Релігія як показник цивілізованості. Язичництво. Іудео-християнська традиція та витоки європейської культури. Антична складова європейської культури. Передумови виникнення християнства та християнської цивілізації, її характерні риси. Етапи розвитку християнської цивілізації. Католицька церква, її роль у

формуванні освіти, духовної культури та способу життя європейських народів. Папство та імперська ідея у формуванні західноєвропейського духовно-релігійного та соціокультурного простору. Вплив Реформації та Відродження на розвиток європейської цивілізації. Трансформація середньовічної європейської цивілізації у Новоевропейську цивілізацію. Християнський світ та проблема єдиної Європи.

Тема 6. Східнохристиянська цивілізаційна система

Візантійська імперія. Візантійсько-Східнохристиянський світ. Східнослов'янсько-Православний світ. Східнохристиянська цивілізаційна система. Дуалізм духовних засад периферійної субцивілізації. Київська Русь. Формування постдавньоруського, східно-слов'янсько-православного масиву. Протистояння Речі Посполитої та Московського царства. Соціально-політичний і релігійно-культурний виклики населенню українських земель. Роль українсько-московського культурно-політичного синтезу у становленні Російської імперії. Радянська цивілізація (квазіцивілізація). Східнослов'янсько-Православна цивілізація.

Тема 7. Латиноамериканська цивілізація

Проблема цивілізаційної ідентифікації Латинської Америки. Роль європейської культури та релігійної системи католицизму в соціокультурному розвитку народів Латинської Америки. «Латиноамериканська цивілізаційна спільність». Витоки латиноамериканської цивілізації. Цивілізації майя, ацтеків та інків. Засади соціокультурного світу Латинської Америки: патримоніальна держава та сусідська община. Формування латиноамериканської цивілізації. Конкіста (завоювання) Нового Світу. Специфіка соціальної структури колоніального суспільства Латинської Америки. Метисація (змішування) як шлях формування нової расово-культурної ідентичності.

Змістовий модуль 3. Соціокультурні особливості традиційних цивілізацій Сходу

Тема 8. Індійська цивілізація

Схід і Захід як два протилежних соціокультурних світи та два типи культури (М. Вебер). Дві домінуючі парадигми: антропоцентризм – на Заході, космоцентризм – на Сході. Цінності «східної філософії». Трансцендентний світовий принцип, світовий закон. Хараппська цивілізація. Формування індоєвропейського світу. Культура індоаріїв. Імперія Маур'їв. Веди і упанішади – твори арійської епохи. Кастова соціальна система. Культурні досягнення індійського народу. Завоювання Ост-Індійської компанією Індії. Перетворення Індії на колонію Британської імперії. Індійський Національний Конгрес і боротьба за незалежність Індії. Махатма Ганді і політика ненасильницького опору в боротьбі за незалежність Індії.

Тема 9. Китайська цивілізація

Світоглядні засади Китайсько-Далекосхідного цивілізаційного світу. Засадничі релігійно-філософські та етичні вчення китайського цивілізаційного світу (конфуціанство, даосизм, буддизм махаяни). Основні характерні риси Китайсько-Далекосхідного цивілізаційного світу. Гоміньдан. Китайська Народна Республіка. Реформи Ден Сяопіна. Соціокультурні чинники успіху китайських реформ.

Тема 10. Ісламська цивілізація

Витоки ісламської цивілізації. Вчення Мухаммеда та виникнення ісламу (мусульманства). Методологічні засади дослідження ісламської цивілізації. Зміст понять «мусульманський світ», «світ Ісламу», «країни поширення ісламу». Основні періоди в історичному розвитку мусульманської цивілізації. Арабський халіфат. Субцивілізаційні структури мусульманської цивілізації (складові: арабомовна, іраномовна та тюркомовна). Халіфати Фатимідів, Омейядів та Абасидів. Розкол мусульманського світу на сунітів і шіїтів. Османська імперія. Імперія Великих Моголів. Зростання ролі ісламської цивілізації в сучасному світі.

Змістовий модуль 4. Соціокультурний розвиток України

Тема 11. Україна в цивілізаційній системі людства

Цивілізаційна структура людства. Концептуальна схема цивілізаційної структури людства (Ю.В. Павленко). Макрохристиянський світ. Східнослов'янсько-Православна цивілізація. Трансцивілізаційні регіони. Зони цивілізаційних стиків. Україна в Макрохристиянському світі. Візантійсько-Східнохристиянський цивілізаційний світ. Київська Русь. Хрещення Русі. Формування української культури в контексті взаємодії цивілізацій. Культурний і соціальний вплив на українські землі Західнохристиянсько-Новоєвропейського світу. Ментально-ціннісні засади Західного світу (раціоналізм, індивідуалізм, утилітарно-прагматичне ставлення до навколишнього світу) та їх втілення в українській філософії та художній літературі. Східнослов'янсько-візантійсько-балканські витоки української культури. Зв'язки українського населення із Східноправославною субцивілізацією. Роль освічених українців у формуванні імперії Петра І.

Тема 12. Соціокультурна природа українського народу

Роль культури в житті людини і народу. Взаємозв'язок культури, історії та нації. Вплив культурно-історичного процесу на індивідуальне буття людини та історичну долю людських спільнот. Національна культура як ціннісно-смісловне будівництво етносу. Визначення топосу (Дім, Поле, Храм). Множинність і полілінійність процесу розвитку культури. Роль первинних колективів у збереження, відтворення і трансляції базових структур світової історії у специфічному соціальному вимірі. Поняття архетипів. Праформи буття. Концепція архетипів К. Юнга. Архетипи (праформи) як модель аналізу розвитку соціокультурних явищ. Архетипи Істини, Добра і Краси. Архетип «філософії серця». Антропоцентризм як основна риса українського народного світогляду. Концепція софійності світу в українській культурі. Архетип природи в українській культурі. Концепція синтезу східнослов'янських та західноєвропейських культур.

Тема 13. Соціокультурні зміни в українському суспільстві у XX столітті

Менталітет як фактор життя суспільства. Зміст понять «менталітет», «національний характер», «світогляд», «картина світу». Співвідношення змісту понять «менталітет» і «ментальність». Соціокультурна характеристика українського суспільства до початку радянської модернізації. Менталітет народу, соціальних спільнот та груп як фактор соціальних змін. Соціокультурний закон (М. Юрій). Ментальний характер української нації в дорадянський період (М. Шаповал). Соціокультурні зміни в українському суспільстві радянського періоду. Зміни в соціальній структурі та менталітеті основних соціальних груп українського суспільства в період радянського ладу. Радянська цивілізація (С. Кара-Мурза). СРСР – політико-економічна квазіцивілізація (Ю. Павленко). Витоки радянського ладу: «селянський общинний комунізм» і соціалістична думка (ідеологія марксизму). Сталінська модернізація і соціокультурні зміни в Україні першої половини XX століття (А. Субтельний, Ф. Турченко). Соціальні травми українського суспільства радянського періоду.

Тема 14. Соціокультурна трансформація пострадянського українського суспільства

Теоретико-методологічні засади дослідження соціокультурних змін в сучасній Україні. Дослідження соціальних змін та трансформації пострадянського українського суспільства (М. Шульга, М. Павловський, публікації науковців Інституту соціології НАН України). Вивчення співвідношення між соціальним відтворенням і трансформацією як соціологічна проблема (Е. Гідденс). Концепція життєустрою народу як модель дослідження соціальних змін в Україні. Концепція соціальної матриці (М. Шульга). Механізми соціального відтворення. Економічні реформи як засіб трансформації суспільства (М. Павловський). Вплив неоліберальних реформ на соціальні процеси (деіндустріалізація, деградація робочої сили, маргіналізація, демографічна криза) та поведінку населення (поширення бідності, формування культури боротьби за виживання). Зміна культурно-історичного типу особи.

4. Структура навчальної дисципліни

Змістовий модуль	Усього годин	Аудиторні (контактні) години					Самостійна робота, год.		Система накопичених балів		
		Усього годин	Лекційні заняття, год.		Семінарські заняття, год.				Теор. зав-ня, к-ть балів	Прак зав-ня, к-ть балів	Усього балів
			о/д ф.	з/дист ф.	о/д ф.	з/дист ф.	о/д ф.	з/дист ф.			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	15	8	4	-	4	-	7	-	5	10	15
2	15	6	4	-	2	-	9	-	5	10	15
3	15	6	2	-	4	-	9	-	5	10	15
4	15	8	4	-	4	-	7	-	5	10	15
Усього за змістові модулі	60	28	14	-	14	-	32	-	20	40	60
Підсумковий семестровий контроль залік	30	-	-	-	-	-	-	-	30	30	40
Загалом	90								100		

5. Теми лекційних занять

№ змістового модуля	Назва теми	Кількість годин
		о/д ф.
1	2	3
1	Вступ до курсу «Соціокультурний розвиток людства»	2
	Цивілізаційний підхід у дослідженні суспільства	2
2	Християнський світ і Новоевропейська цивілізація	2
	Східнохристиянська цивілізаційна система	2
3	Китайська цивілізація	2
4	Україна в цивілізаційній системі людства	2
	Соціокультурна трансформація пострадянського українського суспільства	2
Разом		14

6. Теми семінарських занять

№ змістового Модуля	Назва теми	Кількість годин
		о/д ф.
1	2	3
1	Соціокультурні теорії суспільного розвитку	2
	Історичний процес і соціокультурний розвиток	2
2	Латиноамериканська цивілізація	2
3	Індійська цивілізація	2
	Ісламська цивілізація	2
4	Соціокультурна природа українського народу	2
	Соціокультурні зміни в українському суспільстві у XX столітті	2
Разом		14

7. Види і зміст поточних контрольних заходів

№ змістового модуля	Вид поточного контрольного заходу	Зміст поточного контрольного заходу	Критерії оцінювання	Усього балів
1	2	3	4	5
1	Теоретичне завдання – участь у дискусіях на семінарських заняттях	Історичний процес і соціокультурний розвиток . Сутність історичного процесу. Історичне буття. Історичний процес. Історичний стан. Роль історичного процесу в житті суспільства: провідна роль внутрішніх чинників соціального організму; історичний процес – інтегратор всіх соціальних процесів. Поняття історичної періодизації. Внутрішня суперечливість історичного процесу. Наявність різних підходів до розуміння шляхів і етапів (періодів) суспільного розвитку як відображення складності та багатовимірності (багатогранності) історичного процесу. Критерії періодизації історичного процесу. «Осьова епоха» (К. Ясперс). Періодизація історії за формаціями і цивілізаціями. Культурологічний підхід до розуміння ходу історії. Періодизація світової історії: традиційне суспільство; індустріальне суспільство; постіндустріальне суспільство. «Теорія стадій економічного зростання». Багатоманітність і єдність соціокультурного розвитку людства.	Повна, аргументована і логічно-послідовна відповідь на питання семінару – 5 балів . Неповна відповідь на питання, у якій відсутній один із елементів змісту – 4 бали . Неповна відповідь на питання, у якій відсутні два-три елементи змісту – 3 бали . Неповна і нелогічна відповідь, що має фрагментарний характер відбиття змісту – 1-2 бали	5
	Практичне завдання – Написати есе (письмова робота)	Тема есе «Дискурс про вплив економіки і культури на життя суспільства» (обсягом 3-5 сторінки)	Повне, змістовне, аргументоване і логічно-послідовне розкриття теми – 9-10 балів . Неповне розкриття теми, відсутність одного-двох з	10

			елементів змісту – 7-8 балів. Неповне розкриття теми, відсутність у ній трьох-чотирьох елементів змісту – 5-6 балів. Неповне і нелогічне розкриття теми, що має фрагментарний характер відбиття змісту – 3-4 бали. Примітивний опис теми практичної роботи – 1-2 бали.	
Усього за ЗМ 1 контр. заходів	2	-	-	15
2	Теоретичне завдання – участь у дискусіях на семінарських заняттях	Латиноамериканська цивілізація. Проблема цивілізаційної ідентифікації Латинської Америки. Роль європейської культури та релігійної системи католицизму в розвитку народів Латинської Америки. «Латиноамериканська цивілізаційна спільність». Витоки латиноамериканської цивілізації. Цивілізації майя, ацтеків та інків. Засади соціокультурного світу Латинської Америки: патримоніальна держава та сусідська община. Формування латиноамериканської цивілізації. Конкіста (завоювання) Нового Світу. Специфіка соціальної структури колоніального суспільства Латинської Америки. Метисація (змішування) як шлях формування нової расово-культурної ідентичності.	Повна, аргументована і логічно-послідовна відповідь на питання семінару – 5 балів. Неповна відповідь на питання, у якій відсутній один із елементів змісту – 4 бали. Неповна відповідь на питання, у якій відсутні два-три елементи змісту – 3 бали. Неповна і нелогічна відповідь, що має фрагментарний характер відбиття змісту – 1-2 бали.	5
	Практичне завдання – Написати есе (письмова робота)	Тема есе «Основні етапи соціокультурного розвитку народів Латинської Америки» (обсягом 3-5 сторінок)	Повне, змістовне, аргументоване і логічно-послідовне розкриття теми – 9-10 балів. Неповне розкриття теми, відсутність одного-двох з	10

			елементів змісту – 7-8 балів. Неповне розкриття теми, відсутність у ній трьох-чотирьох елементів змісту – 5-6 балів. Неповне і нелогічне розкриття теми, що має фрагментарний характер відбиття змісту – 3-4 бали. Примітивний опис теми практичної роботи – 1-2 бали.	
Усього за ЗМ 2 контр. заходів	2	-	-	15
3	Теоретичне завдання – участь у дискусіях на семінарських заняттях	Індійська цивілізація Схід і Захід як два соціокультурних світи та два типи культури (М. Вебер). Дві парадигми: антропоцентризм – на Заході, космоцентризм – на Сході. Цінності «східної філософії». Трансцендентний світовий закон. Хараппська цивілізація. Формування індоєвропейського світу. Культура індоаріїв. Імперія Маур'їв. Веди і упанішади – твори арійської епохи. Кастова соціальна система. Культурні досягнення індійського народу. Завоювання Ост-Індійської компанією Індії. Перетворення Індії на колонію Британської імперії. Індійський Національний Конгрес і боротьба за незалежність Індії. М. Ганді і політика ненасильницького опору в боротьбі за незалежність Індії.	Повна, аргументована і логічно-послідовна відповідь на питання семінару – 5 балів. Неповна відповідь на питання, у якій відсутній один із елементів змісту – 4 бали. Неповна відповідь на питання, у якій відсутні два-три елементи змісту – 3 бали. Неповна і нелогічна відповідь, що має фрагментарний характер відбиття змісту – 1-2 бали.	5

	Практичне завдання – Написати есе (письмова робота)	Тема есе «Основні етапи формування Ісламської цивілізації» (обсягом 3-5 сторінки)	Повне, змістовне, аргументоване і логічно-послідовне розкриття теми – 9- 10 балів. Неповне розкриття теми, відсутність одного-двох з елементів змісту – 7-8 балів. Неповне розкриття теми, відсутність у ній трьох-чотирьох елементів змісту – 5-6 балів. Неповне і нелогічне розкриття теми, що має фрагментарний характер відбиття змісту – 3-4 бали. Примітивний опис теми практичної роботи – 1-2 бали.	10
Усього за ЗМ 3 контр. заходів	2	-	-	15
4	Теоретичне завдання – участь у дискусіях на семінарських заняттях	Соціокультурні зміни в українському суспільстві у XX столітті Менталітет як фактор життя суспільства. Зміст понять «менталітет», «національний характер», «світогляд», «картина світу». Співвідношення змісту понять «менталітет» і «ментальність». Соціокультурна характеристика українського суспільства до початку радянської модернізації. Менталітет народу, соціальних спільнот та груп як фактор соціальних змін. Соціокультурний закон (М. Юрій). Ментальний характер української нації в дорадянський період (М. Шаповал). Соціокультурні зміни в українському суспільстві радянського періоду. Зміни в соціальній структурі та менталітеті основних соціальних груп українського суспільства	Повна, аргументована і логічно-послідовна відповідь на питання семінару – 5 балів. Неповна відповідь на питання, у якій відсутній один із елементів змісту – 4 бали. Неповна відповідь на питання, у якій відсутні два-три елементи змісту – 3 бали. Неповна і нелогічна відповідь, що має фрагментарний характер відбиття змісту – 1-2 бали.	5

		в період радянського ладу. Радянська цивілізація (С. Кара-Мурза). СРСР – політико-економічна квазіцивілізація (Ю. Павленко). Витоки радянського ладу: «селянський общинний комунізм» і соціалістична думка (ідеологія марксизму). Сталінська модернізація і соціокультурні зміни в Україні першої половини ХХ століття (А. Субтельний, Ф. Турченко). Соціальні травми українського суспільства радянського періоду.		
	Практичне завдання – Написати есе (письмова робота)	Тема есе «Архетипи національної української культури» (обсягом 3-5 сторінки)	Повне, змістовне, аргументоване і логічно-послідовне розкриття теми – 9-10 балів . Неповне розкриття теми, відсутність одного-двох з елементів змісту – 7-8 балів . Неповне розкриття теми, відсутність у ній трьох-чотирьох елементів змісту – 5-6 балів . Неповне і нелогічне розкриття теми, що має фрагментарний характер відбиття змісту – 3-4 бали . Примітивний опис теми практичної роботи – 1-2 бали .	10
Усього за ЗМ 4 контр. заходів	2	-	-	15
Усього за змістові модулі	8			60

8. Підсумковий семестровий контроль

Форма	Види підсумкових контрольних заходів	Зміст підсумкового контрольного заходу	Критерії оцінювання	Усього балів
1	2	3	4	5

Залік	Теоретичне завдання – відповідь на питання білета заліку	Питання до заліку: 1. Аналіз понять «соціальне», «соціальність», «суспільство». 2. Аналіз понять «еволюція», «соціальна еволюція». 3. Аналіз понять «культура», «цивілізація», «історичний процес», «соціокультурний розвиток». 4. Співвідношення понять «культура» і «цивілізація». 5. Колективістська та індивідуалістська традиція інтерпретації соціальних явищ і процесів. 6. Парадигми дослідження соціокультурного розвитку. 7. Теорія кругообігу в історії. 8. Теорія «культурно-історичних типів». 9. Теорія культурного поліцентризму. 10. Теорія кругообігу «локальних цивілізацій». 11. Теорія «етногенезу». 12. Філософія історії О. Шпенглера. 13. Формаційний підхід до історії людства. 14. Цивілізаційний підхід до історії людства. 15. Світ-системний підхід до історії людства. 16. Естафетно-стадійний підхід до історії людства. 17. Нелінійне (синергетичне, самоорганізаційне) розуміння історії. 18. Історичний процес як критерій соціокультурного розвитку людства. 19. Періодизація світової історії. 20. Багатоманітність і єдність соціокультурного розвитку людства.	Кількість питань, на які надано повну змістовну відповідь (1 питання – 5 балів) – усього 2 питання. 5 балів – відповідь логічна, повна й аргументована 3-4 бали – відповідь логічна й послідовна, але окремі аспекти не розкриті 1-2 бали – відповідь поверхова, студент знає основні поняття	10
-------	--	---	--	----

		21. Специфіка дослідження соціокультурного розвитку людства. 22. Ранні локальні цивілізації. 23. Передумови виникнення християнства. 24. Трансформація середньовічної європейської цивілізації у Новосвітопейську цивілізацію 25. Візантійсько-Східнохристиянський світ. 26. Східнослов'янсько-Православний світ. 27. Соціокультурний розвиток Київської Русі. 28. Соціокультурний зміст радянської цивілізації (квазіцивілізації). 29. Східнослов'янсько-Православна цивілізація. 30. Цивілізації майя, ацтеків та інків. 31. Формування латиноамериканської цивілізації. 32. Схід і Захід як два протилежних соціокультурних світи та два типи культури. 33. Формування індоєвропейського світу. 34. Перетворення Індії на колонію Британської імперії. 35. Індійський Національний Конгрес і боротьба за незалежність Індії. 36. Засадничі релігійно-філософські та етичні вчення китайського цивілізаційного світу. 37. Витоки ісламської цивілізації. 38. Основні періоди в історичному розвитку мусульманської цивілізації. 39. Концептуальна схема цивілізаційної структури людства (Ю.В. Павленко).	
--	--	--	--

		40. Україна в Макрохристиянському світі. 41. Формування української культури в контексті взаємодії цивілізацій. 42. Ментально-ціннісні засади Західного світу і українська культура. 43. Східнослов'янсько-візантійсько-балканські витоки української культури. 44. Національна культура як ціннісно-сміслове будівництво етносу. 45. Архетипи в українській культурі. 46. Соціокультурні зміни в українському суспільстві у XX столітті. 47. Характеристика української нації на початку XX ст. (М. Шаповал). 48. Сталінська модернізація і соціокультурні зміни в українському суспільстві (А. Субтельний, Ф. Турченко). 49. Неоліберальні реформи в пострадянській Україні. 50. Соціокультурна трансформація пострадянського українського суспільства.		
	Виконання підсумкового тесту в системі Moodle	Тестові завдання за адресою в системі Moodle: https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=6424	За виконання підсумкового тесту студент може отримати до 10 балів .	10
	Індивідуальне дослідницьке завдання – аналітичний огляд соціокультурних змін в одній із країн у формі презентації обсягом 12-15 файлів. Студент повинен публічно	Теми для розробки аналітичного огляду: 1. Соціокультурні зміни в пострадянській Україні. 2. Основні фактори соціокультурних змін в пострадянській Україні. 3. Діалектика соціокультурних змін в пострадянській Україні.	Критеріями оцінювання є наявність визначених складових в аналітичному огляді: 1) титульний лист, у якому вказано прізвище та ім'я автора, назву теми дослідження;	20

	захистити свою роботу. Зміст презентації включає: 1) титульний лист, у якому вказано прізвище та ім'я автора, назву теми дослідження; 2) актуальність обраної проблеми; 3) мета і завдання роботи; 4) предмет дослідження; 5) методи дослідження; 6) основні ідеї теорій і концепцій, на які спирається автор; 7) список джерел, що були використані при підготовці роботи.	4. Суб'єкти та агенти соціокультурних змін в пострадянській Україні. 5. Критерії оцінювання соціокультурних змін в пострадянській Україні. 6. Соціокультурні зміни в Білорусі в ХХІ ст. 7. Соціокультурні зміни в США в ХХІ ст. 8. Соціокультурні зміни в Німеччині в ХХІ ст. 9. Соціокультурні зміни у Франції в ХХІ ст. 10. Соціокультурні зміни в Китаї в ХХІ ст. 11. Соціокультурні зміни в Польщі в ХХІ ст. 12. Соціокультурні зміни в Індії в ХХІ ст. 13. Соціокультурні зміни в Туреччині в ХХІ ст. 14. Соціокультурні зміни в Бразилії в ХХІ ст. Обсяг роботи – не менше 12 сторінок.	2) актуальність обраної проблеми дослідження; 3) мета і завдання дослідження; 4) предмет дослідження; 5) основні методи дослідження; 6) основні ідеї теорій і концепцій, на які спирається дослідження; 7) розробка заняття ґрунтується на сучасній літературі – 18-20 балів Повна або часткова відсутність одного з названих критеріїв – 15-17 балів. Повна або часткова відсутність двох із названих критеріїв – 12-14 балів. Повна або часткова відсутність трьох із названих критеріїв – 9-11 балів. Повна або часткова відсутність чотирьох із названих критеріїв – 5-8 балів. Повна або часткова відсутність п'ятьох із названих критеріїв – 1-4 бали.	
Усього за підсумковий семестровий контроль				40

9. Рекомендована література

Основна:

1. Зміна цивілізаційної парадигми розвитку України: теоретико-методологічний аналіз. Київ : ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2019. 552 с.
2. Скворець В. О. Трансформація соціоісторичного організму України: аналітика соціальних процесів. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2019. 520 с.
3. Цивілізаційний вибір України: парадигма осмислення і стратегія дії : національна доповідь / ред. кол.: С. І. Пирожков, О. М. Майборода, Ю. Ж. Шайгородський та ін. ; Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. Київ : НАН України, 2016. 284 с.

Додаткова:

1. Борділовська О. Індія в сучасному геостратегічному балансі сил. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Міжнародні відносини*. Київ : КНУ, 2006, № 33-34. С. 67-71.
2. Демократизація політичних інститутів і суспільний розвиток в Україні: збірник наукових праць / за ред. О. О. Рафальського, О. М. Майбороди. Київ : Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2019. 432 с.
3. Космина В. Г. Проблеми методології цивілізаційного аналізу історичного процесу : монографія. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2011. 310 с.
4. Кримський С. Б., Павленко Ю. В. Цивілізаційний розвиток людства. Київ : вид-во Фенікс, 2007. 316 с.
5. Павленко Ю. В. Історія світової цивілізації : Соціокультурний розвиток людства. Київ : Генеза, 1996. 360 с.
6. Павленко Ю. В. Глобалізація та її протиріччя. *Наука та наукознавство*. 2000. № 3.
7. Павленко Ю. В. Західнохристиянська цивілізація Нового часу та Макрохристиянський світ. *Розбудова держави*. 1998. № 3/4.
8. Павленко Ю. В. Східна та Західна моделі суспільного розвитку в історичній перспективі. *Стратегія економічного розвитку України. Наук. збірник*. Вип. 5. Київ, 2001.
9. Павленко Ю. В. Українська модель у цивілізаційному вимірі. *Розбудова держави*. 2000. № 1-6.
10. Рассел Б. Історія західної філософії. Київ, 1995. 759 с.
11. Тойнбі А. Дослідження історії: у 2 т. Київ : Наукова думка, 1995. 866 с.
12. Україна у пошуку стратегій суспільно-політичного розвитку (1991 – 2018 рр.). Київ : ІПІЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2019. 352 с.
13. Huntington S. The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order. 1996.
14. Lewis B. Islam in history : ideas, people, and events in the Middle East. Chicago : Open Court. 1993.

Інформаційні джерела:

1. Андрійчук Т.В. Українська ментальність та імператив України. Проблеми соціальної роботи: філософія, психологія, соціологія. 2015. № 1 (5). С. 7-11. URL: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua/publ/REF-0000584328>
2. Базилевич В. Д. Формацийний та цивілізаційний підходи до періодизації суспільного розвитку. *Економічна теорія: Політекономія*. URL : http://pidruchniki.ws/1228112839914/politekonomiya/ekonomichna_sistema_suspilstva_vid_nosini_vlasnosti
3. Боярська О. А., Поплавський О. О. Цивілізаційна парадигма С. Хантінгтона та сучасна «лінія розлому» України. *Політологічний вісник*, 2015. Випуск 79. С. 301-311. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Poplavskyi_Oleh/Tsyvilizatsiina_paradyhma_S_Khantynhtona_ta_suchasna_linii_rozlomu_Ukrainy.pdf?PHPSESSID=67e83ice0s80mopi9dra1iq3
4. Кіктенок В. О. Огляд гіпотез походження китайської цивілізації. URL: http://www.sinologist.com.ua/doc/Kiktenko/%D0%9E%D0%B3%D0%BB%D1%8F%D0%B4_%D0%B3%D1%96%D0%BF%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%B7.pdf
5. Китайська цивілізація: традиції та сучасність : матеріали XIV міжнародної наукової конференції, 5 листопада 2020 р. Київ : Видавничий дім «Гельветика», 2020. 496 с. URL: <https://kneu.edu.ua>
6. Ніколова Н. І. Міждисциплінарне дослідження соціокультурної динаміки як інноваційна складова освітнього процесу. URL: http://novyn.kpi.ua/2007-2-2/07_Nikolova.pdf
7. Павленко Ю. В. Концептуальні засади осмислення цивілізаційного процесу. URL: <http://www.mao.kiev.ua/biblio/jscans/2007-4-pavlenko.pdf>

8. Павлова О. Ю. Єдність і локальність культурно-історичного процесу. Історія української культури. URL: http://libfree.com/170213555_kulturologiyayednist_lokalnist_kulturnoistorichnogo_protsesu.html
9. Рассел Б. Історія західної філософії. Київ, 1995. 759 с. URL: <http://litopys.org.ua/russel/rus.htm>